

Струка (назив):	МАШИНСТВО И ОБРАДА МЕТАЛА		
Занимање (назив):	Техничар машинске енергетике		
Предмет (назив):	ТЕРМОДИНАМИКА И ТЕРМОЕНЕРГЕТСКА ПОСТРОЈЕЊА		
Опис (предмета):	Стручно-теоријски предмет		
Модул (наслов):	ТЕРМОЕНЕРГЕТСКА ПОСТРОЈЕЊА 1		
Датум:	2023.година	Шифра:	Редни број: 03
Сврха			
Сврха модула је стицање нових знања о врстама, конструкцијама и принципима рада термоенергетских постројења и уређаја и основним принципима оптималног вођења постројења са гледишта економичности и сигурности.			
Специјални захтјеви / Предуслови			
Познавање градива из предмета: - Термодинамика-модули 01 и 02, - Основи енергетике.			
Циљеви			
Овај модул има циљеве да: - ученици стекну знања и вјештине за успјешно пројектовање и извршавање послова и радних задатака у области термоенергетике и термоенергетских постројења, - ученици развију способност да стечена теоријска знања успјешно примјењују у пројектовању термоенергетских постројења и избору оптималних параметара при извођењу постројења, - ученици стекну знања о врстама, конструкцијама и принципима рада термоенергетских постројења и уређаја, - ученици стекну знања о основним принципима оптималног вођења постројења са гледишта економичности, сигурности и расположивости, - ученици стекну знања из области регулације и одржавања постројења и уређаја, - ученици стичу знања о мјерама заштите при раду у области термоенергетике, - ученици се придржавају мјера заштите на раду у области термоенергетике, - ученици се понашају у складу са мјерама заштите животне средине.			
Теме			
1. Основни појмови о термоенергетским постројењима 2. Котловска постројења 3. Пратећа постројења термоенергетских објеката			

Тема	Исходи учења			Смјернице за наставнике
	Знања	Вјештине	Личне компетенције	
	Ученик је способан да:			
1. Основни појмови о термоенергетским постројењима	- дефинише врсте термоенергетских постројења, - објасни технолошку шему термоенергетског постројења, - објасни топлотне шеме термоенергетских постројења, - наведе средства и мјере заштите на раду при раду и заштиту животне средине термоенергетских уређаја.	- препозна врсте термоенергетских постројења, - нацрта технолошку шему термоенергетског постројења, - нацрта топлотне шеме термоенергетских постројења, - примијени поступке заштите на раду и заштите животне средине у раду са термоенергетским постројењима.	- савјесно, одговорно, уредно и правовремено обавља повјерене послове, - ефикасно планира и организује вријеме, - испољи позитиван однос према значају спровођења прописа и стандарда који су важни за његов рад, - испољи позитиван однос према значају функционалне и техничке исправности машина, уређаја и алата које користи при обављању посла, - испољи љубазност, комуникативност, ненаметљивост и флексибилност у односу према сарадницима, - одговорно рјешава проблеме у раду, прилагођава се промјенама у раду и изражава спремност на тимски рад, - испољи позитиван однос према професионално - етичким нормама и	Наставник ће: - садржаје програма реализовати савременим наставним методама и средствима, - ученицима објаснити принцип рада и подјелу термоенергетских постројења, - истицати значај и улогу термоенергетских постројења у енергетици, - ученицима објаснити топлотне шеме кодензационог термоенергетског блока, топлификационих термоенергетских постројења, топлане, нуклеарних и гасних термоенергетских постројења.

2. Котловска постројења	- дефинише основне појмове котловских постројења и наброји врсте котловских постројења, - објасни разлику вреловодних и парних котлова, - наведе подјелу парних котлова, - објасни принцип рада парног котла, - објасни прорачун топлотног биланса парног котла, - објасни елементе и конструкције парних котлова, - објасни основна правила погона и одржавања котловских постројења.	- схвати карактеристике појединих врста котловских постројења, - самостално одреди разлику вреловодних и парних котлова, - познаје врсте парних котлова, - познаје принцип рада парног котла - прорачуна топлотни биланс парног котла, - познаје и елементе и конструкције парних котлова, - схвати основна правила погона и одржавања котловских постројења.	вриједностима, - испољи иницијативу и предузимљивост, - испољи жељу и вољу за усавршавањем у струци и цјеложивотним учењем - показује добру радну спретност, моторичку координацију, има добар слух и вид, - испољава способност самосталног рјешавања проблема и самосталност у раду.	Наставник ће: - садржаје програма реализовати савременим наставним методама и средствима, - ученицима објаснити принцип рада и саставне дијелове парних котлова, - ученицима објаснити основне појмове, погон и основне кнструкционе карактеристике и одржавање котлова, - ученицима објаснити технолошку шему парног термоенергетских постројења, - ученицима објаснити принцип рада и подјелу топлификационих постројења,
3. Пратећа постројења термоенергетских објеката	- наброји и објасни постројења за транспорт, манипулацију и складиштење чврстог горива, - наброји и објасни постројења за транспорт, манипулацију и складиштење течног	- познаје постројења за транспорт, манипулацију и складиштење чврстог горива, - познаје постројења за транспорт, манипулацију и складиштење течног горива, - познаје постројења за		Наставник ће: - садржаје програма реализовати савременим наставним методама и средствима, - ученицима набројити и објаснити пратећа постројења термоенергетских објеката(постројења за транспорт, манипулацију и складиштење чврстог, течног и гасовитог горива),

	горива, - наброји и објасни постројења за транспорт, манипулацију и складиштење гасовитог горива, - наброји и објасни врсте уређаја за ложење чврстог, течног и гасовитог горива, - објасни руковање уређајима за сагоријевање горива и проблеме који могу настати, - наведе основне активности одржавања уређаја за ложење, - наброји и објасни уређаје за пречишћавање димних гасова, - наброји и објасни функционисање уређаја за транспорт, манипулацију и складиштење чврстих остатака сагоријевања горива, - наведе системе снабдијевања термоенергетских система водом (затворени систем, отворени систем),	транспорт, манипулацију и складиштење гасовитог горива, - разликује врсте уређаја за ложење чврстог, течног и гасовитог горива, - припреми руковање уређајима за сагоријевање горива и препозна проблеме који могу настати, - предвиди основне активности одржавања уређаја за ложење, - одреди уређаје за пречишћавање димних гасова, - разумије функционисање уређаја за транспорт, манипулацију и складиштење чврстих остатака сагоријевања горива, - одреди системе снабдијевања термоенергетских система водом (затворени систем, отворени систем), - разумије разлог и начин хемијске припреме воде, - разумије хемијске поступке припреме воде, - разумије начин деаерације воде,	- ученицима објаснити руковање уређајима за сагоријевање горива, проблеме који могу настати и активности одржавања уређаја, - ученицима објаснити функционисање уређаја за пречишћавање димних гасова, - ученицима објаснити функционисање уређаја за транспорт, манипулацију и складиштење чврстих остатака сагоријевања, - ученицима објаснити системе снабдијевања термоенергетских постројења, начин и разлог хемијске припреме воде, - ученицима објаснити шему уређаја за напајање парног котла водом, - ученицима дефинише и објасни цијевни систем и арматуру у термоенергетском постројењу, - ученицима објасни улогу уређаја система компримованог ваздуха.

	- опише разлог и начин хемијске припреме воде, - опише хемијске поступке припреме воде, - опише начин деаерације воде, - објасни начин вентилације у термоенергетским постројењима, - објасни улогу пумпи у термоенергетским постројењима, - објасни шему уређаја за напајање парног котла, - дефинише цијевни систем и арматуру у термоенергетском постројењу (фина и груба арматура), - опише опслуживање цјевовода и отклањање могућих неправилности у раду, - објасни улогу уређаја система компримованог ваздуха, - објасни улогу уређаја система компримованог ваздуха, - објасни шему постројења за	- познаје начин вентилације у термоенергетским постројењима, - познаје улогу пумпи у термоенергетским постројењима, - схвата улогу пумпи у термоенергетским постројењима, - нацрта шему уређаја за напајање парног котла, - скицира цијевни систем и арматуру у термоенергетском постројењу (фина и груба арматура), - припреми опслуживање цјевовода и отклањање могућих неправилности у раду, - разумије улогу уређаја система компримованог ваздуха, - примијени уређаје система компримованог ваздуха, - нацрта шему постројења за компримовани ваздух.		

	компримовани ваздух.			
Интеграција				
- Термодинамика, - Основи енергетике, - Хидраулика и пнеуматика, - Примјена рачунара.				
Извори				
- Уџбеници које је одобрило Министарство просвјете и културе Републике Српске; - Друга стручна и теоријска литература (стручни часописи, приручници, збирке, видео и аудио записи, интернет и сл.).				
Оцјењивање				
Оцјењивање се врши у складу са Законом о средњем образовању и васпитању и Правилником о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи. О техникама и критеријима оцјењивања ученике треба упознати на почетку изучавања модула.				

Струка (назив):	МАШИНСТВО И ОБРАДА МЕТАЛА			
Занимање (назив):	Техничар машинске енергетике			
Предмет (назив):	ТЕРМОДИНАМИКА И ТЕРМОЕНЕРГЕТСКА ПОСТРОЈЕЊА			
Опис (предмета):	Стручно-теоријски предмет			
Модул (наслов):	ТЕРМОЕНЕРГЕТСКА ПОСТРОЈЕЊА 2			
Датум:	2023.година	Шифра:	Редни број:	04
Сврха				
Сврха модула је стицање нових знања о врстама, конструкцијама и принципима рада термоенергетских постројења и уређаја и основним принципима оптималног вођења постројења са гледишта економичности и сигурности, затим о процесима конверзије и трансформације енергије у енергетским постројењима и на мјесту потрошње енергије. Циљ је и развијање разумијевања функционисања енергетских система, суштине процеса који се збива, што је битна претпоставка оптималне експлоатације система са аспекта економичности. Такође, повезује претходне садржаје са процесима у постројењима за добијање и прераду горива, транспорт и дистрибуцију енергије до финалних потрошача.				
Специјални захтјеви / Предуслови				

Познавање градива из предмета:

- Термоенергетска постројења-модул 01
- Термодинамика-модули 01 и 02,
- Основи енергетике.

Циљеви

Овај модул има циљеве да:

- ученици упознају основне појмове о топлотним турбомашинама и топлификационим постројењима,
- ученици стекну знања о врстама, конструкцијама и принципима рада топлотних турбомашина и топлификационих постројења,
- ученици стекну знања о критеријумима за оцјену поузданости, погонске спремности и економичности рада термоенергетских постројења,
- ученици стекну знања о основним принципима одржавања, организације и извођења ремонта термоенергетских постројења,
- ученици упознају принципе рада и заштите термоенергетских постројења, у ванредним условима,
- ученици стекну знања о енергетским процесима у постројењима за добијање електричне енергије и у постројењима за добијање топлотне енергије,
- ученици стекну знања о основним енергетским величинама,
- ученици стекну знања о енергетским процесима у термоенергетским постројењима,
- ученици се понашају у складу са мјерама заштите животне средине.

Теме

1. Топлотне турбомашине
2. Топлификациона постројења
3. Експлоатација термоенергетских постројења
4. Рад термоенергетских постројења у ванредним условима
5. Основне енергетске величине
6. Енергетски процеси у постројењима за добијање секундарних горива (фосилног и нуклеарног)
7. Процес сагоријевања у термопостројењима

Тема	Исходи учења			Смјернице за наставнике
	Знања	Вјештине	Личне компетенције	
	Ученик је способан да:			

1. Топлотне турбомашине	- објасни трансформацију енергије у турбомашинама, - објасни подјелу и наброји основне елементе парних турбина, - објасни начин одржавања и регулисања парних турбина, - објасни улогу кондензатора, - објасни начин рада гасних турбина и турбокомпресора, - објасни начин пуштања у рад и заштитне уређаја гасних турбина.	- разумије процес трансформације енергије у турбомашинама, - познаје врсте и основне елементе парних турбина, - познаје начин одржавања и регулисања парних турбина, - разумије улогу кондензатора, - разликује начин рада гасних турбина и турбокомпресора, - познаје начин пуштања у рад и принцип рада заштитних уређаја гасних турбина.	- савјесно, одговорно, уредно и правовремено обавља повјерене послове, - ефикасно планира и организује вријеме, - испољи позитиван однос према значају спровођења прописа и стандарда који су важни за његов рад, - испољи позитиван однос према значају функционалне и техничке исправности машина, уређаја и алата које користи при обављању посла, - испољи љубазност, комуникативност, ненаметљивост и флексибилност у односу према сарадницима, - одговорно рјешава проблеме у раду, прилагођава се промјенама у раду и	Наставник ће: - садржаје програма реализовати савременим наставним методама и средствима, - ученицима објаснити начин трансформације енергије у турбомашинама, - ученицима објаснити основне елементе парних и гасних турбомашина као и њихово одржавање и регулисање рада, - ученицима објаснити улогу кондензатора у турбомашинама, - ученицима објаснити улогу и начин рада гасних турбина и турбокомпресора, - ученицима објаснити начин пуштања у рад и заштитне уређаје гасних машина.

2. Топлификациона постројења	- објасни шему рада топлане, - дефинише улогу, врсте и саставне дијелове топлодалековода, - објасни улогу и наведе врсте предајних топлотних станица.	- скицира шему рада топлане, - познаје улогу, врсте и саставне дијелове топлодалековода, - познаје улогу и врсте предајних топлотних станица.	изражава спремност на тимски рад, - испољи позитиван однос према професионално - етичким нормама и вриједностима, - испољи иницијативу и предузимљивост, - испољи жељу и вољу за усавршавањем у струци и цјеложивотним учењем - показује добру радну спретност, моторичку координацију, има добар слух и вид, - испољава способност самосталног рјешавања проблема и самосталност у раду.	Наставник ће: - садржаје програма реализовати савременим наставним методама и средствима, - ученицима објаснити шему рада топлане, - ученицима објаснити улогу, врсте и дијелове топлодалековода и предајних топлотних станица.
3. Експлоатација термоенергетских постројења	- дефинише критеријуме за оцјену поузданости, погонске спремности и економичности рада термоенергетских постројења, - објасни основне принципе погона термоенергетских постројења на којима се заснива повећање поузданости, економичности и безбједности, - наведе начине погона термоенергетских постројења, - наведе основне принципе одржавања термоенергетских постројења, - наведе основне	- одреди критеријуме за оцјену поузданости, погонске спремности и економичности рада термоенергетских постројења, - одреди основне принципе погона термоенергетских постројења на којима се заснива повећање поузданости, економичности и безбједности, - разликује начине погона термоенергетских постројења, - одреди основне принципе одржавања термоенергетских постројења, - одреди основне		Наставник ће: - садржаје програма реализовати савременим наставним методама и средствима, - ученицима објаснити критеријуме за оцјену поузданости, погонске спремности и економичности рада термоенергетских постројења. - ученицима објаснити принципе погона на којима се заснива повећање поузданости, економичности и безбједности термоенергетских постројења, - ученицима објаснити основне принципе одржавања, организовања и извођења ремонта термоенергетских постројења.

	принципе организације и извођења ремонта термоенергетских постројења.	смјернице извођење ремонта термоенергетских постројења.		
4. Рад термоенергетских постројења у ванредним условима	- објасни значај заштите термоенергетских постројења у ванредним условима, - дефинише начин онеспособљавања термоенергетског постројења у ванредним условима.	- утврди заштиту термоенергетских постројења у ванредним условима, - одреди начин онеспособљавања термоенергетског постројења у ванредним условима.		Наставник ће: - садржаје програма реализовати савременим наставним методама и средствима, - ученицима објаснити рад термоенергетских постројења у ванредним условима, - ученицима објаснити значај заштите термоенергетских постројења у ванредним условима. - ученицима објаснити начин онеспособљавања термоенергетских постројења у ванредним условима.
5. Основне енергетске величине	- дефинише примарну и секундарну енергију, - објасни појам финалне, корисне и специфичне енергије, - дефинише степен ваљаности експлоатације, - објасни појам енергетске ефикасности.	- разликује примарну и секундарну енергију, - познаје појам финалне, корисне и специфичне енергије, - израчуна степен ваљаности експлоатације, - познаје појам енергетске ефикасности.		Наставник ће: - садржаје програма реализовати савременим наставним методама и средствима, - ученицима објаснити појам примарне и секундарне енергије, степен ваљаности експлоатације и енергетске ефикасности.
6. Енергетски процеси у постројењима за добијање секундарних горива (фосилног и нуклеарног)	- наведе врсте постројења и поступке прераде угља, - наведе врсте постројења и поступке прераде нафте, - наведе врсте постројења и поступке прераде природног	- разликује врсте постројења и поступке прераде угља, - разликује врсте постројења и поступке прераде нафте, - разликује врсте постројења и поступке прераде природног гаса,		Наставник ће: - садржаје програма реализовати савременим наставним методама и средствима, - ученицима објаснити врсте, конструктивне карактеристике и начин рада постројења за прераду угља, нафте и природног гаса,

	гаса, - објасни поступке обогаћивања нуклеарног горива.	- познаје поступке обогаћивања нуклеарног горива.		- ученицима објаснити поступке и разлоге обогаћивања нуклеарног горива.
7. Процес сагоријевања у термостројењу	- објасни појам непотпуног сагоријевања, - објасни факторе који утичу на сагоријевање, - наведе методе контроле сагоријевања, - наведе начине побољшања процеса сагоријевања	- познаје појам непотпуног сагоријевања, - схвата факторе који утичу на сагоријевање, - познаје методе контроле сагоријевања, - одреди начине побољшања процеса сагоријевања.		Наставник ће: - садржаје програма реализовати савременим наставним методама и средствима, - ученицима објаснити појам потпуног и непотпуног сагоријевања, - ученицима објаснити факторе који утичу на сагоријевање, - ученицима објаснити методе контроле сагоријевања, - ученицима објаснити начине побољшања процеса сагоријевања.
Интеграција				
- Термодинамика, - Основи енергетике, - Хидраулика и пнеуматика, - Примјена рачунара.				
Извори				
- Уџбеници које је одобрило Министарство просвјете и културе Републике Српске; - Друга стручна и теоријска литература (стручни часописи, приручници, збирке, видео и аудио записи, интернет и сл.).				
Оцјењивање				
Оцјењивање се врши у складу са Законом о средњем образовању и васпитању и Правилником о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи. О техникама и критеријима оцјењивања ученике треба упознати на почетку изучавања модула.				

Струка (назив):	МАШИНСТВО И ОБРАДА МЕТАЛА		
Занимање (назив):	Техничар машинске енергетике		
Предмет (назив):	ТЕРМОДИНАМИКА И ТЕРМОЕНЕРГЕТСКА ПОСТРОЈЕЊА		
Опис (предмета):	Стручно-теоријски предмет		
Модул (наслов):	ЕНЕРГЕТСКИ ПРОЦЕСИ		
Датум:	2023.година	Шифра:	Редни број: 05
Сврха			
Сврха модула је стицање нових знања о процесима конверзије и трансформације енергије у енергетским постројењима и на мјесту потрошње енергије. Циљ је и схватање и разумијевање функционисања енергетских система, суштине процеса који се збива, што је битна претпоставка за оптималну експлоатацију система, првенствено са аспекта економичности. Такође, модул повезује претходне садржаје са процесима у постројењима за добијање и прераду горива, транспорт и дистрибуцију енергије до финалних потрошача.			
Специјални захтјеви / Предуслови			
Познавање градива из предмета: - Термоенергетска постројења-модул 01 и 02, - Термодинамика-модули 01 и 02, - Основи енергетике.			
Циљеви			
Овај модул има циљеве да: - ученици стекну знања о енергетским процесима у постројењима за добијање електричне енергије и у постројењима за добијање топлотне енергије, - ученици стекну знања о основним енергетским величинама, - ученици стекну знања о енергетским процесима у термоенергетским постројењима, - ученици стекну знања о транспорту и дистрибуцији чврстих, течних и гасоводих горива, - ученици стекну знања о енергетским процесима код финалних потрошача (индустрија, саобраћај, пољопривреда и др.), - ученици се упознају са изразом енергетских биланса и његових показатеља, - ученици се упознају са утицајем енергије на трошкове производње добара и пружање услуга, - ученици се понашају у складу са мјерама заштите животне средине.			
Теме			

1. Енергетски процеси у постројењима за добијање електричне енергије
2. Енергетски процеси у постројењима за добијање топлотне енергије
3. Енергетски процеси у системима за транспорт и дистрибуцију енергије
4. Енергетски процеси код финалних потрошача енергије
5. Енергетски биланс великих система
6. Веза енергетског система и циклуса материјалне производње
7. Заштита животне средине

Тема	Исходи учења			Смјернице за наставнике
	Знања	Вјештине	Личне компетенције	
	Ученик је способан да:			
1. Енергетски процеси у постројењима за добијање електричне енергије	- објасни енергетске процесе у термоелектранама са парним блоком, - објасни енергетске процесе у термоелектранама са гасним блоком, - објасни енергетске процесе у нуклеарним електранама, - објасни енергетске процесе у постројењима за комбиновану производњу електричне и топлотне енергије, - објасни енергетски биланс и ефикасност рада термоенергетског постројења, - наведе нове и будуће технологије за производњу електричне енергије, - објасни улогу појединих постројења у електро-	- разумије енергетске процесе у термоелектранама са парним блоком, - разумије енергетске процесе у термоелектранама са гасним блоком, - разумије енергетске процесе у нуклеарним електранама, - разумије енергетске процесе у постројењима за комбиновану производњу електричне и топлотне енергије, - схвата енергетски биланс и ефикасност рада термоенергетског постројења, - разликује нове и будуће технологије за производњу електричне енергије, - схвати значај појединих постројења у електро-енергетском систему (са	- савјесно, одговорно, уредно и правовремено обавља повјерене послове, - ефикасно планира и организује вријеме, - испољи позитиван однос према значају спровођења прописа и стандарда који су важни за његов рад, - испољи позитиван однос према значају функционалне и техничке исправности машина, уређаја и алата које користи при обављању посла, - испољи љубазност, комуникативност, ненаметљивост и флексибилност у односу према сарадницима, - одговорно рјешава проблеме у раду, прилагођава се промјенама у раду и изражава спремност на тимски рад, - испољи позитиван однос према професионално - етичким нормама и	Наставник ће: - садржаје програма реализовати савременим наставним методама и средствима, - ученицима објаснити и приказати шеме термоенергетских постројења, - ученицима објаснити начин утврђивања енергетског биланса и ефикасности рада термоенергетских постројења, - ученицима објаснити нове и будуће технологије за производњу електричне енергије, - ученицима објаснити значај и улогу појединих постројења у електро-енергетском систему, - са ученицима припремити да могу урадити самосталну вјежбу: Израда топлотне

	енергетском систему (са становишта трошкова производње електричне енергије).	становишта трошкова производње електричне енергије).	вриједностима, - испољи иницијативу и предузимљивост, - испољи жељу и вољу за усавршавањем у струци и цјеложивотним учењем	шеме постројења за добијање електричне енергије.
2. Енергетски процеси у постројењима за добијање топлотне енергије	- објасни енергетске процесе у постројењима за коришћење геотермалне енергије, - објасни енергетске процесе у постројењима за коришћење сунчеве енергије, - објасни енергетске процесе у топлотним пумпама и сунчевим колекторима, - објасни шему и енергетске процесе у нуклеарним топланама, - дефинише поступак израчунавања и утврђивања биланса и ефикасности постројења за добијање топлотне енергије.	- схвата енергетске процесе у постројењима за коришћење геотермалне енергије, - схвата енергетске процесе у постројењима за коришћење сунчеве енергије - схвата енергетске процесе у топлотним пумпама и сунчевим колекторима, - скицира шему и енергетске процесе у нуклеарним топланама, - израчуна и утврди биланс и ефикасност постројења за добијање топлотне енергије.	- показује добру радну спретност, моторичку координацију, има добар слух и вид, - испољава способност самосталног рјешавања проблема и самосталност у раду.	Наставник ће: - садржаје програма реализовати савременим наставним методама и средствима, - ученицима објаснити енергетске процесе у постројењима за коришћење геотермалне, сунчеве и нуклеарне енергије, - ученицима објаснити поступак израчунавања и утврђивања биланса и ефикасности постројења за добијање топлотне енергије, - са ученицима припреми ти да могу урадити самосталну вјежбу: Израда топлотне шеме постројења за добијање топлотне енергије.
3. Енергетски процеси у системима за транспорт и дистрибуцију енергије	- наведе врсте и начин транспорта и дистрибуције течних горива, - наведе врсте и начин транспорта и дистрибуције чврстих горива, - наведе врсте и начин транспорта и дистрибуције гасовитих	- одреди врсте и начин транспорта и дистрибуције течних горива, - одреди врсте и начин транспорта и дистрибуције чврстих горива, - одреди врсте и начин транспорта и дистрибуције гасовитих горива, - одреди врсте и начин транспорта и дистрибуције		Наставник ће: - садржаје програма реализовати савременим наставним методама и средствима, - ученицима објаснити врсте и начин транспорта и дистрибуције течних, чврстих и гасовитих горива, - ученицима објаснити врсте и

	горива, - наведе врсте и начин транспорта и дистрибуције топлотне енергије (енергетским флуидима).	топлотне енергије (енергетским флуидима).		начин транспорта и дистрибуције топлотне енергије.
4. Енергетски процеси код финалних потрошача енергије	- опише главне потрошаче и процесе на мјестима корисне потрошње, - дефинише степен корисности и специфичну потрошњу енергије, - опише главне потрошаче и процесе и технологију потрошње енергије у саобраћају, - објасни степен корисности односно специфичне потрошње енергије, - опише главне потрошаче и процесе као и технологије на мјестима корисне потрошње у пољопривреди, - опише главне потрошаче и технологије на мјестима личне и друштвене потрошње енергије,	- одреди главне потрошаче и процесе на мјестима корисне потрошње, - утврди степен корисности и специфичну потрошњу енергије, - утврди главне потрошаче и процесе и технологију потрошње енергије у саобраћају, - израчуна степен корисности односно специфичне потрошње енергије, - одреди главне потрошаче и процесе као и технологије на мјестима корисне потрошње у пољопривреди, - одреди главне потрошаче и технологије на мјестима личне и друштвене потрошње енергије,		Наставник ће: - садржаје програма реализовати савременим наставним методама и средствима, - ученицима објаснити главне потрошаче и процесе на мјестима корисне потрошње, - ученицима објаснити степен корисности, односно специфичне потрошње енергије, - ученицима набројити главне потрошаче и објаснити процесе као и технологије потрошње енергије у саобраћају, пољопривреди, као и потрошаче и технологије на мјестима личне и друштвене потрошње енергије, - ученицима објаснити степен корисности и специфичну потрошњу енергије, - са ученицима припремити да могу урадити самосталну вјежбу: Израда енергетске шеме процеса на мјесту корисне потрошње енергије.

5. Енергетски биланс великих система	- дефинише сврху и методологију енергетских биланса, - објасни појам енергетских показатеља: степен корисности, конверзије и трансформације енергије, - дефинише енергетску ефикасност уређаја на мјесту корисне потрошње, енергетске ефикасности система производње, конверзије, транспортне дистрибуције и потрошњу енергије, - објасни енергетски биланс електро-енергетског система, система енергетике у индустрији, саобраћају, пољопривреди, личној и друштвеној потрошњи енергије, - дефинише закључке који се могу извести на основу енергетског биланса.	- утврди сврху и методологију енергетских биланса, - схвата појам енергетских показатеља: степен корисности, конверзије и трансформације енергије, - схвата енергетску ефикасност уређаја на мјесту корисне потрошње, енергетске ефикасности система производње, конверзије, транспортне дистрибуције и потрошњу енергије, - схвата енергетски биланс електро-енергетског система, система енергетике у индустрији, саобраћају, пољопривреди, личној и друштвеној потрошњи енергије, - схвата закључке који се могу извести на основу енергетског биланса.		Наставник ће: - садржаје програма реализовати савременим наставним методама и средствима, - ученицима објаснити сврху и методологију енергетских биланса, - ученицима објаснити енергетске показатеље, - ученицима објаснити енергетску ефикасност уређаја на мјесту корисне потрошње, система производње, конверзије, транспортне дистрибуције енергије, - ученицима објаснити утврђивање енергетског биланса електро-енергетског система, система енергетике у индустрији, саобраћају, пољопривреди, личној и друштвеној потрошњи, - са ученицима припремити да могу урадити самосталну вјежбу: Израда енергетског биланса система за производњу и потрошњу енергије.
6. Веза енергетског система и циклуса материјалне производње	- објасни енергетски интензитет у циклусу материјалне производње, - опише везу привредног развоја и енергетике, - наведе утицај енергије на трошкове производње	- схвата енергетски интензитет у циклусу материјалне производње, - схвата везу привредног развоја и енергетике, - познаје утицај енергије на трошкове производње		Наставник ће: - садржаје програма реализовати савременим наставним методама и средствима, - ученицима објаснити

	добара и вршења услуга, - објасни могућности штедње енергије, - објасни методе рационализације употребе енергије.	добара и вршења услуга, - схвата могућности штедње енергије, - познаје методе рационализације употребе енергије.		енергетски интензитет у циклусу материјалне производње, - ученицима објаснити везу привредног развоја енергетике, - ученицима објаснити утицај енергије на трошкове производње, могућности штедње и методе рационализације употребе енергије. Наставник ће:
7. Заштита животне средине	- дефинише мјере за смањење загађивања околине при претварању примарних извора енергије у друге видове енергије.	- схвата потребу за смањење загађивања околине при претварању примарних извора енергије у друге видове енергије.		- садржаје програма реализовати савременим наставним методама и средствима, - ученицима објаснити мјере и потребу за смањење загађивања околине при претварању примарних извора енергије у друге видове енергије.
Интеграција				
- Термодинамика, - Основи енергетике, - Хидраулика и пнеуматика, - Примјена рачунара.				
Извори				
- Уџбеници које је одобрило Министарство просвјете и културе Републике Српске; - Друга стручна и теоријска литература (стручни часописи, приручници, збирке, видео и аудио записи, интернет и сл.).				
Оцјењивање				
Оцјењивање се врши у складу са Законом о средњем образовању и васпитању и Правилником о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи. О техникама и критеријима оцјењивања ученике треба упознати на почетку изучавања модула.				